

Aluehallintovirasto
Regionförvaltningsverket

Perhepoliittisen ohjelman indikaattorit 2010

Satu Vainikka, Jarkko Yliruka ja Marja Kaasalainen

PERUSPALVELUT, OIKEUSTURVA JA LUVAT

6/2010 Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisu
Publikationer från Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Julkaisija / Utgivare

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Regionförvaltningsverket i Södra Finland

Perhepoliittisen ohjelman indikaattorit 2010, 15.12.2010
Det familjepolitiska programmets indikatorer 2010, 15.12.2010
Satu Vainikka, Jarkko Yliruka, Marja Kaasalainen

ISSN 1798-8306 (nid.)
ISSN 1798-8314 (PDF)
ISBN 978-952-5890-08-2 (nid.)
ISBN 978-952-5890-09-9 (PDF)

Juvenes Print, Tampereen Yliopistopaino 2010

Hämeenlinna 2010
Tavastehus 2010

KUVAILEHTI

Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 6/2010

Tekijät Satu Vainikka, Jarkko Yliruka, Marja Kaasalainen		Julkaisu-aika 15.12.2010	
		Toimeksiantaja(t) Etelä-Suomen aluehallintovirasto	
		Toimielimen asettamispäivä -	
Julkaisun nimi Perhepoliittisen ohjelman indikaattorit 2010			
Tiivistelmä Tämä raportti perustuu Etelä-Suomen läänin perhepoliittiseen ohjelmaan 2006–2015, jossa on määritelty perhepoliittisen ohjelman neljä näkökulmaa. Näkökulmat ovat lapsiperheiden oikeusturva, lapsiperheille kohdistettu ehkäisevä työ sosiaali- ja terveystaloudessa, lapsiperheiden osallisuus sekä kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Raportin tehtävänä on koota yhteen perhepoliittisen ohjelman indikaattorit, seurantamenetelmät ja viimeisimmät saatavilla olevat tilastot. Seurantamenetelminä käytetään Etelä-Suomen aluehallintoviraston oman työn seuranta sekä valmiita tilastotietoja muun muassa Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitokselta (entinen Stakes) ja Tilastokeskuksesta. Raportti on tarkoitettu Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen perhepolitiikan kehittämisen seuranta varten. Nimityksiä ”läänihallitus”, ”Etelä-Suomen lääni” ja ”aluehallintovirasto” käytetään tekstissä sen mukaan, viittaako nimitys ennen vuotta 2010 tai sen jälkeiseen toimintaan / tuotettuun tietoon. Raportti osoitti muun muassa, että ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten määrä on kasvanut selvästi vuoden 2008 julkaisun tietoihin verrattuna. Kunnat tekevät ehkäisevää päihdetyötä aiempaa enemmän, lasten ja nuorten vaikuttajaryhmät ja muut kuulemistavat ovat lisääntyneet ja YK:n lasten oikeuksiin liittyviä asioita on alettu huomioida aiempaa selkeämmin Etelä-Suomen aluehallintoviraston terveyden edistämisen hankkeissa. Maakuntien ja kuntien lapsipoliittisten ohjelmien määrää, kuntien ehkäisevää päihdetyötä ja kuntien turvallisuussuunnitelmia käsitellään tässä yhteenvedossa aiempaa laajemmin. Edellisiin indikaattoritietoihin verrattuna yhteenvedon lisättiin tietoja lukioiden ja ammattioppilaitosten 1.–2.-vuosikurssin opiskelijoiden terveystilasta ja kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuudesta sekä monikulttuuristen perheiden perherakenteista. Raportti osoitti, että Etelä-Suomen aluehallintoviraston eri työtehtävien tilastoinnissa pitää jatkossa huomioida tarkemmin lapsiperheiden näkökulma. Asioita tulee tilastoida enemmän ja tiedonkeruun pitää olla systemaattisempaa. Tällä tavoin on mahdollista kehittää mm. lapsiperheiden osallisuutta, kansainvälisyyttä ja hyvinvointia mittavia indikaattoreita.			
Asiasanat Perhepolitiikka, perhe, lapsi, nuori, indikaattori			
ISSN (painettu) 1798-8306	ISBN (painettu) 978-952-5890-08-2	ISSN (verkkopainettu) 1798-8314	ISBN (verkkopainettu) 978-952-5890-09-9
Kokonaissivumäärä 28	Kieli suomi	Hinta -	
Julkaisija Etelä-Suomen aluehallintovirasto		Paino Juvenes Print, Tampereen Yliopistopaino 2010	

INFORMATIONSSIDA

Publikationer från Regionförvaltningsverket i Södra Finland 6/2010

Författare Satu Vainikka, Jarkko Yliruka, Marja Kaasalainen		Publiceringstid 15.12.2010	
		Uppdragsgivare Regionförvaltningsverket i Södra Finland	
		Organets tillsättningsdatum -	
Titel Det familjepolitiska programmets indikatorer 2010			
Resume Den här rapporten baseras på det familjepolitiska programmet för Södra Finlands län för åren 2006-2015, i vilket det familjepolitiska programmets fyra perspektiv har definierats. Perspektiven är barnfamiljernas rättsskydd, förebyggande social- och hälsovårdstjänster för barnfamiljer, barnfamiljernas delaktighet samt internationalism i främjandet av barnfamiljernas välfärd. Rapportens uppgift är att samla ihop det familjepolitiska programmets indikatorer, uppföljningsmetoder och den senaste tillgängliga statistiken. Som uppföljningsmetoder används uppföljningen av regionförvaltningsverkets eget arbete samt färdiga statistik-uppgifter bland annat från Institutet för hälsa och välfärd (f.d. Stakes) och Statistikcentralen. Den här rapporten är ämnad för att följa upp utvecklingen av familjepolitiken inom verksamhetsområdet för regionförvaltningsverket i Södra Finland. Benämningarna "lääninhallitus" (länsstyrelse), "Etelä-Suomen lääni" (Södra Finlands län) och "aluehallintovirasto" (regionförvaltningsverk) används i texten enligt det om benämningen hänvisar till verksamhet eller producerad information före eller efter år 2010. Rapporten indikerade bl.a. att antalet barn och unga med utländsk bakgrund har ökat tydligt jämfört med uppgifterna från publikationen från år 2008. Kommunerna utför drogförebyggande arbete i allt större utsträckning, barn och ungas påverkningsgrupper och andra sätt för att höra synpunkter har ökat och ärenden i anslutning till barnens rättigheter enligt FN har tydligare än tidigare börjat observeras i de egna projekten om hälsofrämjande vid regionförvaltningsverket i Södra Finland. Antalet av landskapens och kommunernas barnpolitiska program, kommunernas drogförebyggande arbete och kommunernas säkerhetsplaner behandlas i denna sammanställning mera omfattande än tidigare. I jämförelse med de tidigare indikatoruppgifterna har till denna sammanställning lagts till uppgifter om hälsobeteendet för första och andra årskursens studerande vid gymnasier och yrkesinstitut och tillgängligheten till skolhälsovårdens tjänster samt mångkulturella familjers familjestruktur. Rapporten indikerade att man i fortsättningen noggrannare bör observera barnfamiljernas perspektiv i statistikföringen av de olika arbetsuppgifter som utförs av regionförvaltningsverket i Södra Finland. Ärenden borde statistikföras mera och datainsamlingen bör vara mer systematisk. På det här viset vore det möjligt att utveckla indikatorer som mäter bl.a. barnfamiljernas delaktighet, internationalism och välfärd.			
Ämnesord Familjepolitik, familj, barn, ungdomar, indikatorer			
ISSN (tryckt) 1798-8306	ISBN (tryckt) 978-952-5890-08-2	ISSN (elektronisk) 1798-8314	ISBN (elektronisk) 978-952-5890-09-9
Sidoantal 28	Språk finska	Pris -	
Utgivare Regionförvaltningsverket i Södra Finland		Tryck Juvenes Print, Tampereen Yliopistopaino 2010	

Sisällysluettelo

1. Johdanto	7
2. Lapsiperheiden oikeusturva	7
2.1 Lastensuojelun avohuollolliset tukitoimet.....	7
2.2 Kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuus	8
2.3 Etelä-Suomen lääninhallituksen lapsiperheisiin liittyvät sosiaali- huollon kantelut ja muu lapsiperheisiin liittyvä informaatio-ohjaus	8
2.4 Lapsiperheiden yhdenvertaisuus	10
3. Lapsiperheiden ehkäisevä työ sosiaali- ja terveystalveissa	14
3.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustukset vuosina 2009–2011	14
3.2 Maakuntien ja kuntien lapsipoliittisten ohjelmien määrä ja muu lapsipoliittinen informaatio-ohjaus.....	14
3.3 Kuntien päihdetyöryhmät ja muu ehkäisevä päihdetyö	15
3.4 Aura-asiakasjärjestelmä: masennus ja oppimisvaikeudet	16
3.5 Nuorten liikunnan harrastaminen, tupakointi ja humalajuominen	16
3.6 Etelä-Suomen läänin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö.....	17
4. Lapsiperheiden osallisuus	19
4.1 Osallistavat työmuodot kunnissa: nuorten vaikuttajaryhmät.....	19
4.2 Muut lapsiperheiden osallisuutta edistävät toimet	19
4.3 Lapsiperheiden olosuhteisiin kohdistuvien YVA-lausuntojen sisältöjen seuranta	20
4.4 Anniskeluluvan myöntämiseen liittyvät SVA-lausunnot	20
5. Kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä	20
5.1 Etelä-Suomen aluehallintoviraston lähialueyhteistyötoiminta	20
5.2 YK:n lasten oikeuksien huomiointi Etelä-Suomen aluehallinto- viraston terveyden edistämisen hankkeissa	21
5.3 Viranomaisyhteistyö ihmiskaupan ehkäisemisessä.....	21
6. Yhteenveto	21
LÄHTEET	23

1. Johdanto

Aluehallintouudistuksen myötä lääninhallituksen toiminta jatkui 1.1.2010 Etelä-Suomen aluehallintovirastossa. Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualue jaettiin neljään yksikköön: oikeusturvan ja elinkeinovalvonnan, rahoitus, arviointi ja opetuksen, ympäristöterveydenhuollon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin. Terveyden edistämisen hankkeisiin sisältyvän Etelä-Suomen aluehallintoviraston perhepoliittisen ohjelman indikaattorityön toteutusta jatketaan sosiaali- ja terveydenhuollon yksikössä. Tämä raportti perustuu perhepoliittisessa ohjelmassa (2006–2015) määriteltyjen näkökulmien indikaattoriselvitykseen, joka on jatkoa vuosina 2007 ja 2008 laadituille Etelä-Suomen lääninhallituksen indikaattorijulkaisulle. Ohjelman neljä näkökulmaa ovat: 1. lapsiperheiden oikeusturva 2. lapsiperheille kohdistettu ehkäisevä työ sosiaali- ja terveyspalveluissa 3. lapsiperheiden osallisuus 4. kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä.

Näkökulmien taustalla ovat lääninhallituksen ohjaus- ja valvontatehtävien, hallintokanteluiden ja erilaisten selvitysten kautta saadut tiedot lapsiperheiden hyvinvoinnista ja palvelujen saatavuudesta. Näiden näkökulmien perusteella on laadittu entisen lääninhallituksen ja nykyisen aluehallintoviraston perhepolitiikalle asettamat tavoitteet, toimenpiteet, indikaattorit ja seurantamenetelmät. (Etelä-Suomen läänin hallitus 2006.) Indikaattori voidaan määritellä laadulliseksi mittariksi, joka toimii apuvälineenä tavoitteiden asettamisessa ja seurannassa sekä suunnittelussa ja päätöksenteossa. Indikaattoreita on käytetty jo pitkään erityisesti kansantaloudessa. Sosiaalisia indikaattoreita alettiin kehittää 1960-luvulla. (Rosenström & Palosaari, 2000, 8.)

Indikaattorityön avulla seurataan perhepolitiikan kehittymistä aluehallintoviraston toimialueella sekä selvitetään, mitkä osa-alueet kaipaavat erityistä huomiota. Indikaattoreiden seurantaan käytetään pääasiassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Tilastokeskuksen valmiita tilastoja. Seurantaan käytetään myös lääninhallituksen ja aluehallintoviraston työn kautta saatuja tuloksia, kuten kantelutilastoja, eri työryhmien toimintakertomuksia ja koulutustilaisuuksia.

Raportin tarkoituksena on koota yhteen ohjelman indikaattorit sekä seurantamenetelmät. Raportissa esi-

tetään perhepoliittisen ohjelman indikaattorien mukaisesti viimeisimmät saatavilla olevat tilastot ja aluehallintoviraston työn kautta saadut tulokset. Raportissa tuodaan esille myös Etelä-Suomen aluehallintovirasto oman työn seurantaan koskevia kehittämiskohteita. Nimityksiä ”lääninhallitus”, ”Etelä-Suomen lääni” ja ”aluehallintovirasto” käytetään tekstissä sen mukaan, viittaako nimitys ennen vuotta 2010 tai sen jälkeiseen toimintaan / tuotettuun tietoon. Käytännössä kaikki raportin indikaattoreihin liittyvä tieto koskee vuotta 2009 tai sitä aiempia vuosia, joten joudutaan miltei aina käyttämään läänialkuisia tai -loppuisia termejä.

2. Lapsiperheiden oikeusturva

Ensimmäinen näkökulma kiinnittää huomiota lapsiperheiden oikeusturvan toteutumiseen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Lapsiperheiden oikeusturvan toteutumista mittaavina indikaattoreina käytetään

1. Lastensuojelun avoimuusolosuhteita
2. Kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuutta
3. Lapsiperheisiin liittyviä sosiaalihuollon kanteluita ja muuta lapsiperheisiin liittyvää informaatio-ohjausta
4. Lapsiperheiden yhdenvertaisuutta

2.1 Lastensuojelun avoimuusolosuhteet

Ensimmäinen indikaattori mittaa avoimuusolosuhteiden tukitoimien piirissä olevien lasten ja nuorten määrää. Tarkastelussa käytetään Sotkanetin tuoreinta tilastoa vuodelta 2008, jolloin lastensuojelun avoimuusolosuhteiden tukitoimien piirissä oli 5,6 prosenttia 0–17-vuotiaista Etelä-Suomen läänin alueella asuvista lapsista ja nuorista. Maakuntakohtainen tarkastelu osoittaa, että kyseisten tukitoimien piirissä oli eniten lapsia ja nuoria Kanta-Hämeessä (6,2 %). Seuraavina tulivat Uusimaa (5,8 %), Kymenlaakso (5,5 %) ja Etelä-Karjala (5,3 %). Vähiten tukitoimien piirissä olevia lapsia ja nuoria oli Päijät-Hämeessä (4,9 %) ja Itä-Uudellamaalla (3,9 %). (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevat 0–17-vuotiaat, % vastaavaniikaisestä väestöstä vuonna 2008.

	%
Etelä-Suomen lääni	5,6
Kanta-Häme	6,2
Uusimaa	5,8
Kymenlaakso	5,5
Etelä-Karjala	5,3
Päijät-Häme	4,9
Itä-Uusimaa	3,9

(Lähde: SOTKANet, 2008)

2.2 Kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuus

Tämä indikaattori mittaa 8.–9.-luokan oppilaiden ja lukioiden sekä ammattioppilaitosten 1.–2.-vuosikursin opiskelijoiden kokemusta opiskelijahuollon tuesta. Tilastotietoja on kerätty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2010 kouluterveyskyselystä, joka tehdään Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella aina parillisen vuoden keväänä. Kouluterveyskyselyä seurataan kolmea kohtaa: oppilaiden kokemusta kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin vastaanotolle pääsystä sekä avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa. Kohtien 1–2 tiedot esitetään vuosilta 2008 ja 2010 (Taulukko 2.).

Vuonna 2010 kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn arvioinneissa ei ollut suurta eroa avaisuutta koulutusryhmien välillä. Lukion ja ammattioppilaitosten 1–2. vuosikursien oppilaista 17 % piti kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä vaikeana ja vastaavasti peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista 15 %.

Sitä vastoin koululääkärille pääsyä pidettiin huomattavasti hankalampana. Vuonna 2008 lukiolaisista lähes puolet (47 %) pitivät koululääkärille pääsyä vaikeana niin kuin myös vuoden 2010 kyselyssä (46 %). Avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa koki 21 % peruskoulun 8.–9.-luokan oppilaista, joka oli enemmän kuin lukiolaisilla ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla. Tämän muuttajan osalta ei ollut mahdollista verrata tietoja vuoden 2008 kyselyyn. Vuoden 2008 ja 2010 kouluterveyskyselyiden tulokset osoittavat, että kouluterveydenhoitajan ja koululääkärien vastaanotolle pääsyn arviot ovat kutakuinkin samalla tasolla; 8.–9.-luokkalaiset arvioivat palveluiden saatavuuden parantuneen, kun puolestaan ammatillisissa oppilaitoksissa palveluiden saatavuus on vaikeutunut. (Kouluterveyskysely, 2008 & 2010)

2.3 Etelä-Suomen lääninhallituksen lapsiperheisiin liittyvät sosiaalihuollon kantelut ja muu lapsiperheisiin liittyvä informaatio-ohjaus

Seurannan kohteena ovat lapsiperheisiin liittyvät kantelut, jotka koskevat elatusta, lastensuojelua, lasten huolto- ja tapaamisoikeutta, lasten päivähoitoa sekä oppilashuoltoa. Kantelutilastojen seurannan avulla voidaan kohdentaa informaatio-ohjausta niille osa-alueille, joille on kanteluiden yhteydessä ilmennyt tarvetta.

Vuonna 2009 sosiaalihuollon kanteluita tehtiin eniten lastensuojelusta (67 kpl) ja lasten päivähoitosta (16 kpl). Lastensuojelun kanteluita ratkaistiin 74, päivähoiton kanteluita 22. Lastenhuolto- ja tapaamiso-

Taulukko 2. Kouluterveyskyselyn tulokset Etelä-Suomen alueelta vuosina 2008 ja 2010.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialue	8.–9. luokat		Lukio 1–2		Ammatilliset oppilaitokset 1–2	
	%		%		%	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	15	14	16	17	15	17
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	45	40	47	46	33	37
Avun puutetta muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa		21		15		16

(Kouluterveyskysely, 2008 & 2010)

keudesta tehtiin 7 kantelua, ja niitä ratkaistiin vuoden 2009 aikana yhteensä 11. Ratkaistujen kanteluiden määrässä oli mukana myös aiempien vuosien kanteluita, mikä selittää ratkaistujen kanteluiden suuremman lukumäärän suhteessa saapuneisiin kanteluihin. Taulukossa 3 esitetään saapuneet ja ratkaistut kantelut sekä niihin liittyvät toimenpiteet.

Lapsiperheisiin liittyvää informaatio-ohjausta tarkastellaan myös lääninhallituksen vuoden 2009

työryhmien lasten oikeusturvaryhmän (LOT), lasten päivähoitoryhmän ja lasten ja nuorten hyvinvointi-, osallisuus- ja oppilashuoltotyöryhmän (LnHoo) sekä perhepoliittisen työryhmän toiminnan näkökulmasta. Taulukossa 4 esitetään työryhmien koulutustilaisuu- det, informaatio-ohjaus ja muu toiminta.

Etelä-Suomen lääninhallituksen informaatio-ohjaukseen vuonna 2009 sisältyi myös neuvolatoimintaan liittyvää ohjausta. Lääninhallitus antoi lausun-

Taulukko 3. Etelä-Suomen lääninhallituksen lapsiperheisiin liittyvät sosiaalihuollon kantelut vuonna 2009.

Koodi		Saap.	EITP	HUKI	HUOM	KASI	SIIR	RAU	Yht.
ET	Elatusapu, -tuki ja -turva	1	2	1	0	0	0	0	3
LASU	Lastensuojelu	67	36	9	6	12	8	3	74
LHT	Lastenhuolto- ja tapaamisoikeus	7	5	3	0	3	0	0	11
LPH	Lasten päivähoito	16	4	9	3	3	0	3	22
OPP	Oppilashuolto	0	0	0	0	0	0	0	0

EITP ei toimenpiteitä
HUKI huomion kiinnittäminen
HUOM huomautus
KASI lh:n käsityksen ilmaisu
SIIR siirretty
RAU rauennut

(Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaalihuollon kantelutilasto 2009)

Taulukko 4. Lääninhallituksen työryhmien koulutustilaisuudet, informaatio-ohjaus ja muu toiminta vuonna 2009.

Lasten ja nuorten hyvinvointi-, osallisuus- ja oppilashuoltotyöryhmä (LnHoo)	Lasten päivähoitoryhmä	Lasten oikeusturvaryhmä (LOT)	Perhepoliittinen ohjelma
Tulevaisuuden tekijät – lapset ja nuoret -suunnitelman toimeenpano: julkaisu tuli jakeluun keväällä, Nuorisotoimi vastannut tiedottamisesta. Kaksi sähköistä tiedotetta ajankohtaisista teemoista jaettiin kevään ja syksyn aikana, koulutustilaisuuksia oli 6kpl	Laadittiin kunnallisten ja yksityisten päivähoiton yksiköiden valvonnassa käytettävä tarkastuslomake.	Suojeleeko laki lasta II -julkaisu marraskuussa.	Kuntien lähisuhde- ja perheväkivalan yhdyshenkilöille THL:än kanssa yhteistyössä järjestetty seminaari 5.2.
Ryhmän puheenjohtaja piti puheenvuoron kulttuuri terveyden edistämiseksi -osioon liittyen Keravan taidemuseossa. Tilaisuudesta tehtiin Terveystalon lehteen artikkeli, lisäksi syksyllä toinen tilaisuus Keravalla, jonne sama esitys pyydettiin.	Tehtiin selvitys erityispäivähoidon saata- vuudesta kunnissa.	Ministeriö määräsi lääninhallituksen tarkastamaan, miten lastensuojelulain rajoittamistoimenpiteitä on sovellettu koulukodeissa: joidenkin läänin alueen koulukotien rajoitusohjeet koottiin, yhden koulukodin ohjeistuksiin puututtiin.	Lähisuhde ja perheväkivallan ehkäisykoulutukset Kymenlaakson AMK:n kanssa: koulutuksia opettajille ja opiskelijoille ja kuntien työntekijöille 18.3. ja 30.9.2009
Ryhmän puheenjohtaja piti puheenvuoron <i>Oppilashuolto aluehalinnossa, historiaa ja tulevaisuus</i> opetushallituksen järjestämällä oppilas- ja opiskelijahuollon VIII kansallisilla kehittämisspäivillä.	Ryhmä osallistui yleisen sosiaalihuollon valvontapäivän järjestämiseen.	Käytiin keskustelua tulevan aluehallintouudistuksen vaikutuksista työnjakoon.	Koulutus: Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden tukeminen – Vain osallistumalla voit vaikuttaa koulutuspäivä, Lahdessa 8.6.

Taulukko 4 jatkuu seuraavalla sivulla.

Taulukko 4. Lääninhallituksen työryhmien koulutustilaisuudet, informaatio-ohjaus ja muu toiminta vuonna 2009 (jatkoa edelliseltä sivulta).

Toisen asteen opiskelijahuolto-koulutustilaisuus (14.5. Helsinki)	Tehtiin koonti kuntien kotipalvelun järjestämisestä	Ryhmän puheenjohtaja informoi Bergenin pohjoismaisten lastensuojelupäivien teemoista: lastensuojelun poikkihallinnollisen työn johtamisesta, lasten oikeuksista moraalisisina ja laillisina oikeuksina sekä perheväkivallasta.	Koulutus: Neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon asetus 10.9.
Ryhmän jäseniä oli mukana perhepoliittisen työryhmässä, jonka kautta tietoa Lasten ääni-ohjelmasta välittyi puolin ja toisin.	Yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon kanssa tiivistettiin: yhteistyötä tehtiin kanteluissa, tilakysymysten käsittelyssä sekä tilojen riittävyteen ja sisäilmaan liittyvissä kysymyksissä.		Koulutus: Terveystieteiden vastuu lastensuojelussa 21.10.
LnHOO-ryhmän, Päivähoitoryhmän, Lasten oikeusturvatyöryhmän ja Perhepoliittisen työryhmän yhteinen suunnittelukokous.	LnHOO-ryhmän, Päivähoitoryhmän, Lasten oikeusturvatyöryhmän ja Perhepoliittisen työryhmän yhteinen suunnittelukokous.	LnHOO-ryhmän, Päivähoitoryhmän, Lasten oikeusturvatyöryhmän ja Perhepoliittisen työryhmän yhteinen suunnittelukokous.	Koulutus: Lapsi, perhe ja kunta -seminaari, Lasten oikeuksien sopimuksen juhlavuoden kunniaksi 4.12.2009
Poliisi- ja liikenneosastojen edustajat sekä toisen asteen opiskelijahuollon asiantuntijat osallistuivat aktiivisesti yhteistyöhön ryhmän kanssa.	Lasten päivähoiton hallinto siirtyi yhä enenevässä määrin sivistystoimen alaisuuteen: lasten päivähoitoryhmä seurasi tilannetta tiiviisti lasten päivähoitolain valvonnan ja sosiaalihuoltolain sekä asiakaslain näkökulmasta.		Etelä-Suomen läänin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn tilannekartoitus 30.10.2008. Erityispäivähoiton tilanne läänin kunnissa
LnHoo-ryhmä teki aloitteita ja käynnisti yhteistyömuotojen valmistelun aluehallinnon uudistukseen liittyen, mm. lasten ja nuorten hyvinvoinnin alueellisen neuvottelukunnan perustamiseksi. 17.9. kokouksen keskustelujen pohjalta on laadittu ehdotus yhteistyön toteuttamisesta.	Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyssä levitettiin Kymenlaakson mallia.		

(Lähde: LnHoo-ryhmän vuosikertomus 2009, Lasten päivähoitoryhmän ja Lasten oikeusturvaryhmän kokousmuistiot 2009, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin edistämisen loppuraportti 2009)

non Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle imetyksen edistämiseksi Suomessa -toimintaohjelmaan 2009–2012 liittyen, minkä lisäksi osallistuttiin imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevaan tiedotusaineiston ohjauskokoukseen. Lahdessa järjestettiin 10.9.2009 neuvolatoiminnan seminaari, jossa käsiteltiin mm. valtioneuvoston asetusta neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

2.4 Lapsiperheiden yhdenvertaisuus

Lapsiperheiden yhdenvertaisuuden indikaattoreina käytetään

1. Perherakenteita Etelä-Suomen läänin alueella
2. Monikulttuurisia lapsiperheitä
3. Köyhyysrajan alapuolella elävien lapsiperheiden määrää, jossa tarkastellaan lasten pienituloisuus-astetta

4. Etelä-Suomen läänin romansioitujen neuvottelukunnan (ARONK) toimintaa koulutusasioissa
5. Vammaisuuksia: Kelan lapsen hoitotukea saavien määrää.

Perherakenteet Etelä-Suomen läänin alueella

Etelä-Suomen läänin alueella asui vuonna 2009 yhteensä 247 192 lapsiperhettä. Lapsiperheeksi määritellään perhe, johon kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias kotona asuva lapsi. Lapsien kanssa asuvia avio- tai avoliitossa olevia pariskuntia oli yhteensä 192 370. Verrattuna esimerkiksi Oulun läänin alueeseen Etelä-Suomen läänin alueella oli melko suuri yksinhuoltajien määrä, 54 822 eli 22 % kaikista lapsiperheistä, kun se Oulun läänin alueella oli 9078 eli 17 % kaikista lapsiperheistä vuonna 2009. Yksinhuoltajaperheiden määrä on noussut vuodesta 2008, jolloin niitä oli Etelä-Suomen läänissä 54 485. Pelkästään Uudenmaan alueella asui 37 233 yksinhuoltajaperhettä vuonna 2009. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Etelä-Suomen läänin lapsiperheet maakunnittain vuonna 2009.

	E-S-lääni (%)	Etelä-Karjala (%)	Itä-Uusimaa (%)	Kanta-Häme (%)	Kymenlaakso (%)	Päijät-Häme (%)	Uusimaa (%)
Aviopari ja lapsia	148 935 (60)	7880 (59)	7 107 (63)	11 659 (61)	11 183 (60)	12 356 (58)	98 750 (60)
Avopari ja lapsia	43 435 (18)	2 661 (20)	2 192 (19)	3 690 (19)	3 571 (19)	4 098 (19)	27 223 (17)
Äiti ja lapsia	48 135 (19)	2 475 (18)	1 700 (15)	3 312 (17)	3 453 (18)	4 139 (20)	33 056 (20)
Isä ja lapsia	6687 (3)	430 (3)	318 (3)	535 (3)	573 (3)	654 (3)	4177 (3)
Yhteensä	247 192 (100)	13 446 (100)	11 317 (100)	19 196 (100)	18 780 (100)	21 247 (100)	163 206 (100)

(Lähde: Tilastokeskus, 2009a)

Monikulttuuriset lapsiperheet

Suomeen muutti ulkomailta vuoden 2009 aikana 26 700 henkeä. Määrä on 2 400 edellisvuotta pienempi. Suomesta ulkomaille muutto väheni myös hieman olleen 12 150 henkeä. Nettomaahanmuuttoa kertyi vuoden 2009 aikana yhteensä 14 550 henkeä, mikä on tuhat vähemmän kuin vuotta aiemmin. (Tilastokeskus, 2009a.) Taulukossa 6. esitetään ulkomaan kansalaisten lasten ja nuorten lukumäärät Etelä-Suomen maakunnissa vuonna 2009. Ulkomaan kansalaisia lapsia ja nuoria oli eniten Uudellamaalla, yhteensä 14 298. Seuraavina tulivat Kymenlaakso (1074), Päijät-Häme (930) ja Etelä-Karjala (610). Vähiten ulkomaan kansalaisia lapsia ja nuoria oli Kanta-Hämeessä (452) ja Itä-Uudellamaalla (433). Yhteensä Etelä-Suomessa asui vuonna 2009 17 797 lasta ja nuorta, joilla oli ulkomaan kansalaisuus, kun vuonna 2008 osuus oli 16 512. (Tilastokeskus, 2009b.)

Monikulttuuristen lapsiperheiden perherakenteet Etelä-Suomessa

Tilastokeskuksen ylläpitämässä monikulttuuristen perheiden perherakenteita koskevassa tilastossa tarkastellaan maahanmuuttajaperheiden lukumäärää vanhemman lähtömaan ja maanosan mukaan Etelä-Suomen toimialueella. Tilastotiedon perusteella maahanmuuttajien yleisimpänä perhemuotona oli, että molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajia. Seuraavaksi yleisin perhemuoto oli maahanmuuttaja äiti ja suomalainen isä. Maanosien välinen vertailu osoittaa, että monikulttuurisia perheitä on eniten EU27-maista. Niissä tapauksissa, kun molemmat vanhemmat olivat maahanmuuttajia, suurin osa oli muun Euroopan alueelta tai Aasiasta. Sukupuolten välinen tarkastelu osoittaa, että yksinhuoltaja äitejä on huomattavasti enemmän verrattuna yksinhuoltaja isiin. Lukumäärät osoittavat, kuinka paljon maahan-

Taulukko 6. Ulkomaan kansalaisuus iän mukaan maakunnittain vuonna 2009, 0–19-vuotiaat.

Maakunta	Ikäryhmä				Yhteensä
	0–4	5–9	10–14	15–19	
Uusimaa	4408	3481	3151	3258	14 298
Kymenlaakso	286	273	246	269	1074
Päijät-Häme	242	228	223	237	930
Etelä-Karjala	152	143	126	189	610
Kanta-Häme	130	110	106	106	452
Itä-Uusimaa	94	111	120	108	433
Etelä-Suomi yhteensä	5312	4346	3972	4167	17 797

(Lähde: Tilastokeskus, 2009b)

Taulukko 7. Monikulttuuristen perheiden perherakenteet vanhemman lähtömaan mukaan Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella vuonna 2010.

	Molemmat vanhemmat maahanmuuttajia	Äiti Suomesta, isä maahanmuuttaja	Isä Suomesta, äiti maahanmuuttaja	Äiti maahanmuuttaja +lapsia	Isä maahanmuuttaja +lapsia	Yhteensä
Eu 27-maat	1 831	3 640	2 835	1 599	137	8 211
Muu Eurooppa	3 903	928	2 082	2 171	116	5 297
Afrikka	1 330	982	197	897	76	2 152
Amerikka	119	687	501	152	24	1 364
Aasia	2 618	656	1 484	918	94	3 152
Yhteensä	9 801	6 893	7 099	5 737	447	20 176

(Lähde: Tilastokeskus, 2010a)

muuttajaperheitä ja yksinhuoltaja maahanmuuttajia asuu Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella. (Taulukko 7.)

Köyhyysrajan alapuolella elävät lapsiperheet: lasten pienituloisuusaste

Pienituloisuusaste

Lapsiperheiden pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden henkilöiden osuuden prosentteina alueella asuvasta samanikäisestä väestöstä. Absoluuttisella köyhyydellä tarkoitetaan riittämättömiä resursseja turvata välttämättömät inhimilliset perustarpeet, kun taas suhteellinen köyhyys merkitsee resurssien puutteen aiheuttamaa kykenemättömyyttä säilyttää yleisesti odotettu elämäntapa (Savola, 2010). Suomessa käytetään Eurostatin määrittelemää pienituloisuuden rajaa, joka on 60 % väestön mediaanituloista. Mediaani on tunnusluku, joka ilmoittaa lukujonon keskimmäisen arvon. Mitari perustuu kotitalouden käytävissä olevien tulojen havainnointiin (ks. Tilastokeskus 2008). Viimeisin tieto on vuodelta 2008, jolloin lasten köyhyys oli suurinta Suomenniemellä 27 % (Etelä-Karjala), Hartolassa 22 % (Päijät-Häme) sekä Sysmässä 21 % (Päijät-Häme). Seuraavina tulivat Lahti 18 % (Päijät-Häme), Kotka 17 % (Kymenlaakso) ja Helsinki 17 % (Uusimaa). (SOTKANet, 2008.) Taulukossa 8 näkyvät kuntakohtaiset tiedot lasten pienituloisuusasteesta. Kuntatiedot on päivitetty vastaamaan vuoden 2010 kuntajakoa.

Etelä-Suomen läänin alueellisen romaniasioiden neuvottelukunnan (ARONK) toiminta: koulutusasiat

Indikaattoria seurataan Etelä-Suomen läänin alueellisen romaniasioiden neuvottelukunnan ARONK:n toimintakertomusten avulla. Vuonna 2009 koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia järjestettiin runsaasti erilaisille kohderyhmille eri organisaatioissa. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 1771 henkilöä. Syyskuussa valmistui Romanipoliittinen ohjelma (Rompo), jonka tarkoituksena on edistää romanien yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Lisäksi toiminnasta on tiedotettu monia tahoja, kuntien kanssa on tehty yhteistyötä koulutusasioissa ja ARONK on ollut edustettuna monissa ohjaus- ja johtoryhmissä. Aloitteita on tehty paikallisromanityöryhmien synnyttämiseksi Karkkilaan, Porvooseen, Kouvolaan ja Espooseen. (ARONK:n toimintakertomus, 2009.)

Vammaisetuudet: lapsen hoitotukea saavien määrä

Vammaispolitiikkaan liittyvänä indikaattorina käytetään Kelan lapsen hoitotukea saavien määrää. Lapsen hoitotuen saajia oli vuonna 2008 lukumääräisesti eniten Uudellamaalla (7604), mutta osuus vastaavanikäisestä väestöstä oli sitä vastoin pienin, 3 %, mikä oli osuus myös Itä-Uudellamaalla. Toiseksi eniten lapsen hoitotuen saajia oli Päijät-Hämeessä (1098), jossa osuus samanikäisestä väestöstä oli 3,2 %. Kymenlaaksossa hoitotuen saajia oli 1062 ja osuus vastaavanikäisestä väestöstä oli Etelä-Suomen korkein 3,6 %. Kanta-Hä-

Taulukko 8. Lapsiperheiden pienituloisuusaste Etelä-Suomen läänin kunnissa vuonna 2008.

Uusimaa	%	Itä-Uusimaa	%	Kanta-Häme	%	Päijät-Häme	%
Helsinki	16,7	Pukkila	16,4	Forssa	15,3	Hartola	22,4
Karjalohja	13,6	Loviisa	16,3	Humppila	15,2	Sysmä	20,9
Nummi-Pusula	13,6	Myrskylä	15,7	Ypäjä	14,0	Lahti	17,9
Raasepori	12,8	Lapinjärvi	15,0	Jokioinen	13,5	Padasjoki	15,9
Vantaa	12,8	Porvoo	10,7	Loppi	13,4	Heinola	15,3
Mäntsälä	11,8	Askola	8,0	Riihimäki	12,2	Artjärvi	15,0
Hyvinkää	11,4	Sipoo	5,6	Hämeenlinna	11,3	Asikkala	14,5
Hanko	10,7			Janakkala	10,9	Kärkölä	13,9
Pornainen	10,6			Tammela	10,2	Hollola	12,7
Kerava	10,3			Hausjärvi	9,8	Orimattila	12,1
Lohja	10,0			Hattula	8,5	Nastola	12,0
Vihti	9,2					Hämeenkoski	10,6
Järvenpää	9,1	Kymenlaakso	%	Etelä-Karjala	%		
Espoo	9,0	Kotka	16,9	Suomenniemi	27,0		
Karkkila	8,6	Miehikkälä	15,7	Imatra	16,1		
Inkoo	7,3	Iitti	14,0	Lappeenranta	15,0		
Nurmijärvi	7,1	Kouvola	14,0	Parikkala	14,3		
Siuntio	6,6	Virolahti	13,9	Lemi	13,5		
Kirkkonummi	6,4	Hamina	12,3	Savitaipale	13,3		
Tuusula	6,3	Pyhtää	9,6	Rautjärvi	12,8		
Kauniainen	5,5			Taipalsaari	10,5		
				Luumäki	10,2		
				Ruokolahti	7,9		

(Lähde: SOTKANet, 2008)

Taulukko 9. Vammaisetuudet; lapsen hoitotuen saajat ikäryhmittäin vuonna 2008.

Maakunta	Ikäryhmä ja osuus vastaavanikäisestä väestöstä			
	0–6 (%)	7–10 (%)	11–15 (%)	Yht. (%)
Etelä-Karjala	244 (2,9)	217 (4,2)	283 (3,8)	744 (3,5)
Itä-Uusimaa	235 (3,0)	156 (3,2)	193 (2,9)	584 (3,0)
Kanta-Häme	391 (3,0)	270 (3,5)	388 (3,7)	1049 (3,3)
Kymenlaakso	381 (3,2)	292 (3,9)	389 (3,7)	1062 (3,6)
Päijät-Häme	466 (3,3)	270 (3,2)	362 (3,1)	1098 (3,2)
Uusimaa	2968 (2,6)	2131 (3,5)	2505 (3,0)	7604 (3,0)

(Lähde: Kela, 2007 & 2008)

meessä hoitotuen saajia oli 1049 ja Etelä-Karjalassa 744. Vähiten hoitotuen saajia oli Itä-Uudellamaalla (584). Koko Etelä-Suomessa lasten hoitotukea saaneiden määrä oli hieman laskenut: vuonna 2008 las-

ten hoitotukia saavia oli läänin alueella 12 141, vuonna 2007 12 814. (Kela, 2007 & 2008.) Taulukossa 9. on ryhmitelty lapsen hoitotukien saajat maakuntien ja ikäryhmien mukaan.

3. Lapsiperheiden ehkäisevä työ sosiaali- ja terveyspalveluissa

Perhepoliittisen ohjelman toinen näkökulma kiinnittää huomiota lapsiperheille kohdistettuun ehkäisevään työhön sosiaali- ja terveyspalveluissa. Indikaattoreina käytetään

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustusten määrää
2. Maakuntien ja kuntien lapsipoliittisten ohjelmien määrää ja muuta lapsipoliittista informaatio-ohjausta
3. Kuntien päihdetyöryhmien ja muun ehkäisevän päihdetoiminnan määrää
4. Aura-asiakasjärjestelmän kautta saatavia tietoja
5. Nuorten liikunnan harrastaminen, tupakointi ja humalajuominen
6. Tietoja läänin kuntien lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön ja palvelujen tilanteesta

3.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustukset vuosina 2009–2011

Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämisohjelmalle myönnettiin valtionavustusta miltei 11,3 miljoonaa euroa. Hankkeen tavoitteina on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. Painopiste on ongelmien ennaltaehkäisyssä, varhaisessa tuessa sekä intensiivisessä ja nopeassa puuttumisessa. Laaja-alaista yhteistyötä pyritään vahvistamaan palveluntuottajien ja kolmannen sektorin välillä, ammattilaisten osaamista ja yhteistyötä pyritään kehittämään sekä työhyvinvointia edistämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009.) Etelä-Suomen lääninhallitus/aluehallintovirasto on tiedottanut kuntia Lapsen ääni -kehittämisohjelman osahankkeista vuonna 2009 kesä- ja joulukuussa sekä vuonna 2010 kesäkuussa järjestetyissä seminaareissa. Kehittämisohjelman projektiryhmän puheenjohtajana on toiminut lääninsosiaalitarkastaja Marja Kaasalainen.

3.2 Maakuntien ja kuntien lapsipoliittisten ohjelmien määrä ja muu lapsipoliittinen informaatio-ohjaus

Etelä-Suomen lääninhallituksen Peruspalveluraportissa selvitettiin lapsi- ja nuorisopoliittisten ohjelmien määrää kunnissa vuonna 2008. Lapsi- ja/tai nuorisopoliittisen ohjelman oli laatinut noin kolmasosa, 27 kuntaa 86 kunnasta. Hieman yli viidesosassa kunnista ohjelmaa laadittiin parhaillaan ja hieman yli kolmasosassa kunnista asia oli ollut esillä. Alle kymmenesosassa kunnista asia ei ollut lainkaan esillä. Maakunnittain tarkasteltuna tilanne oli paras Kanta-Hämeen maakunnassa ja heikoin Itä-Uudenmaan maakunnassa. Kunnista 25 ilmoitti, että ohjelmaa laaditaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmanyhteydessä ja 12 kuntaa ilmoitti hyödyntävänsä ohjelman teossa valtakunnallista lapsi- ja nuorisopoliittikan kehittämishanketta.

Kunnista 15 kertoi laatineensa tai laativansa ohjelman toisen kunnan tai toisten kuntien kanssa yhteistyössä. Vastaajista viidesosa ilmoitti nuorisotoimen ja hieman alle 40 % sosiaalitoimen koordinoineen tai koordinoivan ohjelman laadintaa. Loput vastaajista ilmoittivat muun tahon, kuten esimerkiksi sivistystoimen, kunnanhallituksen tai moniammatillisen ryhmän koordinoivan ohjelman laadintaa. (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009a.) Taulukossa 10 esitetään, kuinka monessa maakunnan kunnassa ohjelma on laadittu tai sitä ollaan laatimassa sekä kuinka monessa kunnassa asia on ollut tai ei ole ollut esillä. Vuoden 2009 kuntakohtaiset tiedot lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä ohjelmista ja niiden valmistumisajasta on esitetty liitteessä 1.

Vuonna 2010 lapsipoliittiseen informaatio-ohjaukseen liittyen järjestettiin Voimavaroja ja työkaluja lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen -koulutustilaisuus, Lahdessa 2.6.2010. Seminaarissa paneuduttiin sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatillisen yhteistyön kehittämiseen tarjoamalla tietoa ja esimerkkejä paikallisista hyvistä käytännöistä. Koulutustilaisuus sisältyi Etelä-Suomen aluehallintoviraston terveyden edistämisen toiminnan perhepoliittiseen ohjelmaan.

Taulukko 10. Lapsi- ja nuorisopoliittisten ohjelmien tilanne maakunnittain Etelä-Suomen läänissä vuonna 2008.

Maakunta	Kuntien määrä Yhteensä	Ohjelma on laadittu	Ohjelmaa olla laatimassa	Asia on ollut esillä	Asia ei ole ollut esillä
Etelä-Karjala	12	3	2	6	1
Itä-Uusimaa	10	2	0	8	0
Kanta-Häme	16	7	4	3	1
Kymenlaakso	12	4	2	4	0
Päijät-Häme	12	3	3	4	2
Uusimaa	24	8	6	7	2
Etelä-Suomi yhteensä	86	27	17	32	6

(Lähde: Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009a.)

3.3 Kuntien päihdetyöryhmät ja muu ehkäisevä päihdetyö

Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystoimiston ehkäisevää päihdetyötä koskevassa kartoituksessa selvitettiin kuntien päihdetyöryhmien tilannetta keväällä 2009. Kysely lähetettiin yhteensä 72 kuntaan, joista 15 muodosti 5 ehkäisevän päihdetyön yhteistoiminta-alueita: tästä johtuen selvityksessä kuntien lukumääränä käytetään 62. Kyselyyn vastasi 43 kuntaa ja vastausprosentiksi muodostui 70 %. (Yliruka & Etelä-Suomen lääninhallituksen ehkäisevän päihdetyön tiimi 2009.)

Kyselyn perusteella 38 kunnassa toimi ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö ja 32 kunnassa oli päihdeasioihin keskittyvä työryhmä. 15 kuntaa oli lähettänyt päihdestrategian lääninhallitukseen, 11 kuntaa ei ollut sitä lähettänyt ja 16 kunnassa ei ollut laadittu päihdestrategiaa lainkaan. Suurimmassa osassa kuntia hyödynnettiin ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön tai työryhmän lisäksi paikallistason apuvälineitä, kuten Sotkanetin avainpäihdeindikaattoreita sekä mini-interventioita ja puheeksiottoa. Paikallinen alkoholi- ja kehittämissuunnitelman (Pakka) toimintamallia oli hyödynnetty 17 kunnassa. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Etelä-Suomen lääninhallituksen ehkäisevän päihdetyön selvityksen tulokset.

	Kyllä (%)	Ei (%)	Ei mainintaa (%)	n (%)
Kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt	38 (88)	5 (12)		43 (100)
Kuntien päihdetyöryhmät	32 (74)	11 (26)		43 (100)
Ehkäisevän päihdetyön toimijoiden verkostoituminen	36 (84)	5 (12)	2 (4)	41 (100)
Alkoholitoimijoiden ja alkoholielinkeinon välinen yhteistyö	16 (38)	23 (55)	3 (7)	42 (100)
Pakka-toiminnan hyödyntäminen kunnan ehkäisevässä päihdetyössä	17 (39)	21 (49)	5 (12)	43 (100)
Sotkanetin hyödyntäminen	23 (54)	16 (37)	4 (9)	43 (100)
Mini-intervention hyödyntäminen	38 (88)	4 (9)	1 (2)	43 (100)

(Lähde: Yliruka & Etelä-Suomen lääninhallituksen ehkäisevän päihdetyön tiimi 2009)

Selvityksen mukaan päihdetyöryhmän tehtävinä oli seudullisen päihdetyön linjaaminen ja päihdeasioissa tehtävän yhteistyön koordinointi. Lisäksi päihdetyöryhmät vastasivat seudullisten ehkäisevän päihdetyön tapahtumien suunnittelusta, toteuttamisesta ja tiedottamisesta. Päihdetyöryhmän toimintaan katsottiin kuuluvan myös kansallisista tutkimuksista (mm. kouluterveyskysely) nousevien haasteiden kohdentaminen käytännön työhön. Tärkeimpinä hyötyinä pidettiin tietojen ja kokemusten vaihtoa paikallisten ehkäisevän päihdetyön toimijoiden välillä. Kuntien päihdetyöryhmissä työskenteli mm. lääkäreitä, sairaanhoitajia, nuori- ja sosiaalitoimen edustajia, poliiseja ja seurakunnan työntekijöitä. Selvityksen mukaan tulevaisuuden haasteet kohdistuvat alkoholitoimijoiden ja alkoholielinkeiden välisen yhteistyön tiivistämiseen.

Vuonna 2009 Etelä-Suomen lääninhallituksen ehkäisevän päihdetyön vaikutusmenetelminä olivat myös koulutukset ja seminaarit. Vastuullinen anniskelu- ja järjestyksenpito -koulutukset järjestettiin 20.5. 17.9. ja 29.9. yhteistyössä Alkoholiohjelman kanssa. Anniskeluseminaarit pidettiin 16.10. 20.10. ja 23.10. Helsingissä. Lisäksi ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöiden kokous pidettiin Helsingissä 7.5. Ehkäisevän päihdetyön toiminnan painopisteenä oli kehitettyjen toimintamallien ja hyvien käytäntöjen integrointi osaksi kunnallista päihdetyötä. (Terveysten ja hyvinvoinnin edistämisen loppuraportti 2009.)

3.4 Aura-asiakasjärjestelmä: masennus ja oppimisvaikeudet

AURA on WM-datan asiakastietojärjestelmä, joka on kehitetty koulupsykologien ja -kuraattoreiden

oppilashuoltotyön asiakashallintaan. Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnista AURA on käytössä Asikkalassa, Espoossa, Hangossa, Helsingissä, Hyvinkäällä, Inkoossa, Kauniaisissa, Kirkkonummella, Kotkassa, Kouvolassa, Lahdessa, Lohjalla, Raaseporissa ja Tuusulassa. Keväällä 2010 aluehallintovirasto pyysi kunnilta AURAA koskevia tietoja. Tiedot tullaan kokoamaan syksyllä, ja niistä on tarkoitus laatia selvitys. AURA-ohjelman seuranta tullaan jatkamaan myös vuonna 2011.

3.5 Nuorten liikunnan harrastaminen, tupakointi ja humalajuominen

Nuorten terveystottumusten kartoittamiseksi kerättiin tietoja kouluterveyskyselyn tuloksista liikunnan, tupakoinnin ja humalajuomisen osalta. Liikunta-aktiivisuuden mittaamisessa käytettiin vuonna 2008 ja 2010 eri kysymyksiä, jonka takia tuloksia voi verrata ainoastaan koulutusryhmien välillä. Vuoden 2008 tulokset osoittavat, että yli puolet peruskoululaisista ja lukiolaisista harrastivat liikuntaa vähemmän kuin kaksi tuntia viikossa ja ammattioppilaitoksista peräti 68 %. Vuoden 2010 tuloksissa koulutusryhmien erot liikunta-aktiivisuudessa olivat samansuuntaisia. Lukion 1–2 vuosikurssien opiskelijat tupakoivat vähemmän kuin heitä nuoremmat peruskoululaiset sekä samanikäiset ammatillisten oppilaitosten opiskelijat. Kyselystä on nähtävissä, että päivittäinen tupakointi ja alkoholinkäyttö olivat yleisempää ammatillisissa oppilaitoksissa. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Nuorten liikunta-aktiivisuus, tupakointi ja humalajuominen.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialue	8.9. luokat %		Lukio 1–2 %		Ammatilliset oppilaitokset 1–2 %	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Harrastaa liikuntaa vähemmän kuin kaksi tuntia viikossa / Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	53	34	53	32	68	48
Tupakoi päivittäin	15	16	11	12	40	40
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	17	16	28	26	41	39

(Kouluterveyskysely, 2008 & 2010)

3.6 Etelä-Suomen läänin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö

Vuonna 2009 perheväkivallan takia poliisille tehtiin 8905 kotihälytystä Etelä-Suomen läänissä. Tämä lukumäärä sisältää kaikki kotihälytykset eikä siitä voi erottaa lapsiperheiden kotihälytysten määrää erikseen, koska sitä ei ole eritelty. Taulukossa 13 on esitetty poliisin kotihälytysten määrät perheväkivaltatapauksissa maakunnittain vuosina 2005–2009. Kaikkien maakuntien tilastointikäytännöt eivät ole olleet yhteneviä ennen vuotta 2009. Tiedoissa onkin tätä kautta ongelmia monien maakuntien osalta, eivätkä tiedot siten ole kaikilta osin vertailukelpoisia. (Polstat, 2005–2009.)

Etelä-Suomen lääninhallituksessa on vuodesta 1992 lähtien tehty lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyötä. Vuosina 2004–2007 Etelä-Suomen lääninhallitus koordinoi lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhanketta, joka oli osa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toteuttamaa valtakunnallista lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvaa väkivallan ehkäisemisen toiminta-ohjelmaa. Hankkeen tavoitteina olivat väkivallan ehkäisytyön sisällyttäminen osaksi alue- ja kuntatason turvallisuussuunnitelmia, varhaisen puuttumisen tehostaminen sekä perus- ja erityispalveluiden kehittäminen lähisuhde- ja perheväkivaltaa kokeneille tai nähneille lapsille ja nuorille.

Lääninhallitus teki lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön tilannekartoituksen lokakuussa 2008.

Kysely lähetettiin sähköpostitse läänin jokaiseen kuntaan, joita oli tuolloin yhteensä 86. Yhteensä 30 kuntaa vastasi kyselyyn (vastausprosentti 34,8 %). Saatujen vastausten mukaan 29 paikkakunnalla toimi ehkäisytyön moniammatillinen työryhmä, joista kolme oli epävirallisia. Hankkeen päättymisen jälkeen 21 lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön yhdyshenkilön työskentely jatkui. Suurin osa vastaajista (n. 73,5 %) koki, että kuntien väkivallan ehkäisytyöhön tarvittaisiin tukea. (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009b.) Lääninhallituksen lähisuhde- ja perheväkivaltaa ehkäisevään työhön kuului v. 2009 myös lähisuhde- ja perheväkivalta -seminaarit, jotka pidettiin Kymenlaaksossa 18.3. ja 30.9.

Rikossovittelu

Rikoslaki ei tunne käsitettä lähisuhdeväkivaltarikos. Lähisuhdeväkivaltarikos on kuitenkin aivan jokapäiväisessä käytössä sosiaali- ja terveydenhuollossa ja käsitteen tunnusmerkit täyttävä rikos on omassa erikoisasemassaan rikossovittelulaissa. Rikossovittelun yhteydessä lähisuhdeväkivaltarikoksella tarkoitetaan väkivaltarikosta, joka on tapahtunut lähisuhteessa elävien tai lähisuhteessa eläneiden ja perheenjäsenten kesken. Etelä-Suomen läänissä oli vuonna 2008 sovittelussa 498 lähisuhdeväkivaltatapausta. Koko maassa vastaavia tapauksia oli 950. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2009.)

Rikoksen sovittelu on maksuton ja aina vapaaehtoinen palvelu. Siinä rikoksesta epäilty ja rikoksen uhri voivat kohdata toisensa luottamuksellisesti

Taulukko 13. Poliisin kotihälytysten määrä Etelä-Suomen läänissä vuosina 2005–2009.

maakunta/lääni	Kotihälytys, perheväkivalta				
	Tehtävien lukumäärä				
seurantavuosi	2005	2006	2007	2008	2009
Uusimaa	1	1011	1890	1708	5499
Kanta-Häme	783	616	660	701	725
Päijät-Häme	927	764	828	803	823
Kymenlaakso	0	0	0	410	375
Etelä-Karjala	0	1	0	320	274
Itä-Uusimaa	1	64	1164	1050	1209
Etelä-Suomen lääni (yht.)	1712	2456	4542	4992	8905

(Lähde: Polstat, 2005–2009)

Taulukko 14. Koko maan ja Etelä-Suomen läänin rikossovittelutoiminta tapauksissa, joissa vähintään toisena osapuolena on ollut lapsi tai nuori vuonna 2008.

		Koko maa	%	E-S-lääni	%
Tekijäksi epäillyn ikä teko- tai rikos-, lähisuuhdeväkivalta- ja riitatapauksissa	Alle 15 vuotta	1706	14,0	789	15,7
	15–17-vuotta	2432	20,0	952	19,0
Asianomistajan/vahingonkärsijän ikä tapahtumahetkellä rikos-, lähisuuhdeväkivalta- ja riitatapauksissa	Alle 15 vuotta	702	7,8	320	8,3
	15–17-vuotta	793	8,8	332	8,6

(Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2009)

puolueettoman sovittelijan välityksellä sekä pyrkiä löytämään ratkaisuja uhrille aiheutuneiden henkisten ja aineellisten korvausten hyvittämisiksi. Sovittelun tarkoituksena on lieventää tai poistaa rikoksen aiheuttamia seuraamuksia osapuolille, ja sen päämääränä on rikollisuuden hillitseminen. Sovittelun piiriin voidaan ottaa erilaisia riita-asioita edellyttäen, että niiden sovittelua voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2009.) Taulukossa 14 esitetään vuoden 2008 rikossovittelutoiminta, jossa osallisena on ollut lapsi tai nuori.

Kuntien turvallisuussuunnitelmat

Kuntien turvallisuussuunnitelmat perustuvat Sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden ohjelmaan (Sisäasiainministeriö, 2008). Paikallinen turvallisuussuunnittelu on sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoa paikallisella tasolla, jossa kansalliset tavoitteet sovitetaan yhteen paikallisen turvallisuustilanteen analyysin tuottaman tiedon kanssa. Seudullisen ja paikallisen turvallisuustyön tavoitteena on ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuudentunnetta muun muassa vähentämällä rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja. Uhkia turvallisuudelle aiheuttavat erityisesti syrjäytyminen, väkivalta, tapaturmat ja näiden kaikkien taustalla hyvin usein olevat päihteet. (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009c.)

Etelä-Suomen lääninhallitus tarkasti turvallisuussuunnitelmia vuonna 2009. Tilannetta päätettiin tarkastella maakunnittain, koska mukana on maakunnallisina toimijoina poliisilaitos ja pelastuslaitos, vaikkakin edellisellä suunnittelukierroksella kihlakuntajako oli usein määräävä. Kunnat ovat myös yhä

enemmän yhteistyössä keskenään monien toimintojen suhteen, ja palvelut tuotetaan seutukunnallisina tai maakunnallisina kokonaisuuksina. Turvallisuussuunnitelman laatiminen ja seuranta oli jaettu kuuteen vaiheeseen, jotka olivat

1. Yhteistyön vastuut, osapuolet ja organisointi
2. Nykytilan arviointi, toimintaympäristöanalyysi
3. Analyysin ja johtopäätösten arviointi
4. Turvallisuussuunnitelman laadinta
5. Suunnitelman toimeenpano
6. Suunnitelman seuranta ja arviointi

Tarkastelu osoitti, että Kanta-Hämeessä turvallisuussuunnittelu on edennyt 6 kunnassa 11:sta suunnitelman seuranta- ja arviointivaiheeseen tai lähelle sitä. Päijät-Hämeen kaikissa kunnissa oli puhuttu yhteistyön vastuista, osapuolista ja organisoinnista samoin kuin Etelä-Karjalassa, mutta Päijät-Hämeen kunnissa suunnitelman laadinta ei ollut edennyt pidemmälle toisin kuin Etelä-Karjalassa, jossa kunnat olivat tekemässä nykytilan arviointia ja toimintaympäristöanalyysia sekä tekemässä analyysia ja arvioimassa johtopäätöksiä. Uudenmaan, Itä-Uudenmaan ja Kymenlaakson kunnista noin puolet oli keskustellut yhteistyön vastuista, osapuolista ja organisoinnista, mutta kovinkaan monessa kunnassa suunnitelman laadinta ei ollut edennyt pidemmälle. (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009c.) Liitteessä 2 esitetään turvallisuussuunnitelmaselvityksen tarkempia tuloksia.

Vuoden 2009 aikana lääninhallituksen sosiaali- ja terveysyksikkö on lisäksi osallistunut sisäisen turvallisuuden työryhmän työhön ja ollut aktiivisesti mukana toteutetuissa alueellisissa neuvotteluissa (so-

siaali- ja terveysministeriön ja Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston tulossopimuksen raportti 2009).

4. Lapsiperheiden osallisuus

Lapsiperheiden osallisuus -näkökulmaa tarkastellaan seuraavien indikaattorien valossa:

1. Osallistavat työmuodot kunnissa: nuorten vaikuttajaryhmät
2. Muut lapsiperheiden osallisuutta edistävät toimet
3. Lapsiperheiden olosuhteisiin kohdistuvien YVA-lausuntojen sisältöjen seuranta
4. Anniskeluluvan myöntämiseen liittyvät SVA-lausunnot

4.1 Osallistavat työmuodot kunnissa: nuorten vaikuttajaryhmät

Tässä arvioinnissa lasten ja nuorten vaikuttamisjärjestelmällä tarkoitetaan systemaattista tapaa tai tapoja, joilla kunnassa on tarjottu lapsille ja nuorille mahdollisuus osallistua nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn.

Etelä-Suomen lääninhallitus teki kyselyn nuorisotoimen viranhaltijoille lasten ja/tai nuorten vaikuttajaryhmistä kunnista vuonna 2009. Vastausten perusteella lasten ja/tai nuorten vaikuttajaryhmä oli 49 kunnassa. Neljässätoista kunnassa oli perustettu nuorisovaltuusto ja yhteen kuntaan lasten parlamentti vuoden 2007 jälkeen. Nuorisovaltuustoja tai vastaavia ryhmiä oli kunnissa yhteensä 65 ja lasten parlamentteja kolme. Muiksi vaikuttajaryhmiksi vastaajat nimesivät muun muassa koulujen oppilaskunnat.

Myös lasten ja nuorten kuulemistapojen osalta tilanne on parantunut vuodesta 2007. Vuonna 2009 kyselyyn vastanneista kunnista 94 % ilmoitti kuulevansa nuoria. Neljä kuntaa ilmoitti, etteivät kuule nuoria. Syynä tähän oli muun muassa sopivan tavan tai järjestelmän puute sekä se, että lasten ja nuorten

toiveita ei pystytty toteuttamaan kunnan taloudellisen tilanteen vuoksi. Aloitteentekomahdollisuuksia oli kehitetty 85 %:ssa vastanneista kunnista. Aloitteentekomahdollisuuksia on kehitetty vuodesta 2007 muun muassa Aloittekanava-palvelun ja nuorten vaikuttajaryhmien kautta. Aloittekanavan ottaa tai on ottanut käyttöön ainakin 14 kuntaa. Myös nuorisotalotoimikunnat ovat lisääntyneet vuodesta 2007. Vastanneista kunnista 52 %:lla oli nuorisotalotoimikunta tai vastaava kaikilla nuorisotaloilla ja 30 %:lla osassa taloista vuonna 2009. (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009d.)

Lasten ja nuorten kehittämissuunnitelmassa asetettu tavoite, että kaikissa kunnissa on vuoden 2010 loppuun mennessä 5–17-vuotiaiden vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmät, on haasteellista saavuttaa. Kuntien tulisi selvittää kunnallislain antamat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Tavoitetilaan pääsemisen edellyttää koulutusta ja vahvaa vuorovaikutusta, tukea ja informaatio-ohjausta. Koko kunnan sitoutuminen asiaan on tärkeää. Kunnat ovat tehneet jo työtä lasten ja nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja kuulemismahdollisuuksien edistämiseksi. Haasteena ovat kuitenkin edelleen toiminnan kehittäminen, resursointi ja erityisesti aikuisten asenteet. (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2009d.)

4.2 Muut lapsiperheiden osallisuutta edistävät toimet

Lapsiperheiden osallisuutta edistäviin toimiin Etelä-Suomen lääninhallituksessa vuonna 2009 sisältyivät Lahdessa kuntatoimijoille järjestetyt koulutustilaisuudet Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden tukeminen ja lastenoikeuksien sopimuksen juhlavuoden tilaisuus Lapsi, perhe ja kunta. Koulutuksissa käsiteltiin lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavia ja kehitystä tukevia ehkäiseviä sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmiä. Koulutuspäivät tukivat sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman 2008–2011 (KASTE), lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman, hallituksen terveyden edistämisen, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin sekä Terveys-2015 kansanterveysohjelman linjausten toteuttamista.

4.3 Lapsiperheiden olosuhteisiin kohdistuvien YVA-lausuntojen sisältöjen seuranta

YVA-lausunnoissa tarkastellaan niiden määrää ja sisältöä. Jos lapsiperheisiin tai heidän käyttämiinsä palveluihin liittyy erityistä ympäristöriskiä, luvan myöntäjä huomioi tämän tekijän luvanmyöntämisprosessissa. Tällä hetkellä annetuissa YVA-lausunnoissa ei ole eritelty nimenomaan lapsiperheisiin kohdistuvia ympäristövaikutuksia, joten tämän indikaattorin seuranta nyky menetelmillä ei ole mahdollista vuodelta 2009.

4.4 Anniskeluluvan myöntämiseen liittyvät SVA-lausunnot

Sosiaalisia vaikutuksia arvioidaan yleisimmin käytössä paikan päällä, kun uuteen paikkaan haetaan anniskelulupaa aluehallintovirastolta. Lupaharkinnassa huomioidaan myös anniskelupaikan lähiympäristö: mikäli alkoholia anniskelevaa yritystä ollaan perustamassa sellaiseen ympäristöön, jossa se sijoittuu lähelle lasten ja nuorten käyttämiä tiloja tai elinkeinotoiminnan on katsottu kohdistuvan pääosin lapsiin ja nuoriin, kyseiseltä esim. lasten sosiaalihuollon yksiköltä pyydetään lausunto aiotusta anniskelutoiminnasta. Asiaa määrittää alkoholilain 21 d §, jonka perusteella lupa voidaan jättää myöntämättä tai sitä voidaan rajoittaa (30.8.2002/764). Anniskeluluvan SVA-lausuntoja ei tällä hetkellä pyydetä säännönmukaisesti kaikilta anniskelulupaa hakevilta yrittäjiltä, joten SVA-lausuntojen seuraaminen ei ole mahdollista nykyisillä menetelmillä.

5. Kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi

Kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi -näkökulman indikaattoreina käytetään

1. Etelä-Suomen aluehallintoviraston lähialueyhteistyötoiminta

2. YK:n lasten oikeuksien huomiointi Etelä-Suomen aluehallintoviraston terveyden edistämisen hankkeissa
3. Viranomaisyhteistyötä ihmiskaupan ehkäisemisessä.

5.1 Etelä-Suomen aluehallintoviraston lähialueyhteistyötoiminta

Etelä-Suomen lääninhallitus ja Pietarin kaupungin sosiaalipolitiikan komitea toteuttivat vuosina 2007–2009 Nuoret, terveys ja turvallisuus -lähialueyhteistyöhanketta. Hankkeen tarkoituksena oli edistää alue- ja paikallisviranomaisten valmiuksia lasten ja nuorten terveyden edistämiseksi. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi hankkeessa välitettiin tietoa nuorten terveyden edistämiseen liittyvästä tutkimuksesta ja ehkäisevästä työstä sekä Venäjällä että Suomessa. Hankkeen seminaarit toivat esille eri näkökulmia ja herättivät keskustelua nuorten terveyden edistämisen työmuodoista. (Nuoret, terveys ja turvallisuus -hankkeen loppuraportti 2010.)

Laatua lastensuojeluun -hanke toteutettiin Leningradin läänin kuntien lastensuojelutyön hallinnon ja suomalaisten lastensuojelun asiantuntijoiden yhteisinä tapaamisina, pilottihankkeina, työkokouksina ja seminaareina vuoroin Venäjällä ja Suomessa. Yleisenä tavoitteena oli sosiaali- ja terveydenhuollon perhekeskeisten palveluiden ja niitä tukevan hallinnon kehittäminen Leningradin läänin alueella. Aiemmissä hankkeissa käsiteltyjen sosiaalipalveluiden laadunarviointi teema koettiin haastavaksi sekä edelleen ajankohtaiseksi, ja sitä toivottiin jatkettavan vielä uuden hankkeen myötä. Hankkeen aikana oli tarkoitus keskittyä laadunarvioinnin lisäksi lastensuojelutyötä tukevien mallien ja menetelmien käyttöönottoon ja sitä kautta laatutyön kehittämiseen. (Laatua lastensuojeluun -hankkeen loppuraportti 2010.)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto jatkaa vuonna 2010 lähialueyhteistyötä Pietarin kaupungin sosiaalipolitiikan komitean ja Leningradin läänin sosiaaliturvakomitean kanssa Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen hankkeessa.

5.2 YK:n lasten oikeuksien huomiointi Etelä-Suomen aluehallintoviraston terveyden edistämisen hankkeissa

Etelä-Suomen aluehallintoviraston terveyden edistämisen hankkeiden perhepoliittisen ohjelman 2006–2015 tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen Etelä-Suomen läänin toimialueella. Tämän indikaattorijulkaisun rakenne perustuu perhepoliittisen ohjelman neljään näkökulmaan, joista yhtenä on kansainvälisyys. Tarkoituksena on tällä tavoin varmentaa ja ohjata toimintaa niin, että nykyinen Etelä-Suomen aluehallintovirasto huomioi toiminnassaan kansainvälisiä lapsioikeuksia ja YK:n lastenoikeuksien eettisiä periaatteita sekä seuraa Euroopan unionin lapsi- ja perhepoliittisia ohjelmia (Etelä-Suomen lääninhallitus, 2006).

Vuonna 2010 perhepoliittisessa ohjelmassa järjestettiin Voimavaroja köyhyyden kaventamiseen koulutustilaisuus 24.11. Tämän koulutustilaisuuden suunnittelu pohjautui Euroopan köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen teemavuoden kansallisiin tavoitteisiin osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden edistämiseen. Vuonna 2009 Etelä-Suomen lääninhallitus järjesti YK:n lasten oikeuksien sopimuksen juhluvuoden kunniaksi 4.12. Lapsi, perhe ja kunta -seminaarin, jossa käsiteltiin lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavia, kehitystä tukevia ja ehkäiseviä sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmiä.

5.3 Viranomaisyhteistyö ihmiskaupan ehkäisemisessä

Suomen kansainvälistymiseen liittyvien myönteisten tekijöiden lisäksi on epätoivottavia ilmiöitä jouduttu tunnistamaan viranomaisten työssä. Yksi sellainen on ihmiskauppa, joka voi ilmetä erimuotoisena. Ihmiskaupan määritelmän monimutkaisuus ja vaikeaselkoisuus on aiheuttanut soveltamis- ja tulkintaongelmia monissa maissa niin myös Suomessa. Suomen ihmiskaupparaportoiija on ehdottanut säädettäväksi erillislain ihmiskauppaa varten ja sen eriyttämistä kotouttamislainsäädännöstä.

Aluehallintoviraston edustaja on toiminut Etelä-Suomen alueella ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän arviointiryhmässä, jonka tehtävänä on ollut luoda linjoja auttamisjärjestelmään Suomessa. Etelä-Suomessa toimii aikuisten auttamisjärjestelmä ja Oulun alueella alaikäisten vastaava arviointiryhmä. Ryhmissä on jäseniä Joutsenon/Oulun vastaanottokeskuksen edustajien lisäksi keskusrikospoliisista, paikallispoliisista, rajavartiostosta ulkomaalaisvirastosta ja aluehallintovirastosta (sosiaali- ja terveydenhuolto).

Lapsen edun tarkastelu ja perhe-käsitteen määrittely ihmiskauppa-arvioinneissa ja mahdollisen uhrin tunnistamisessa on todellinen haaste kunnalliselle palvelujärjestelmälle. Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät tarvitsisivat koulutusta ilmiöstä, jotta päästäisiin kiinni ihmiskaupan uhrien todellisiin lukumääriin. Kehitys tapahtuu kuitenkin erittäin hitaasti. Ihmiskauppa-indikaattoria ei ehkä ole tarpeen seurata aluehallintoviraston perhepoliittisessa työssä, vaan se voidaan lisätä yhdeksi sisältöalueeksi maahanmuutto-tarkasteluun.

6. Yhteenveto

Tämän raportin tarkoituksena on koota yhteen Perhepoliittisen ohjelman 2006–2015 indikaattorit ja seurantamenetelmät. Indikaattoreita tarkasteltiin neljästä näkökulmasta: lapsiperheiden oikeusturva, lapsiperheille kohdistettu ehkäisevä työ sosiaali- ja terveyspalveluissa, lapsiperheiden osallisuus sekä kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämässä. Raportissa on esitetty niiden indikaattoreiden seurantamenetelmien tulokset, jotka olivat saatavilla toukokuussa 2010.

Etelä-Suomen lääninhallitus on tehnyt indikaattorityötä vuosina 2007 ja 2008 (ks. Etelä-Suomen lääninhallitus 2007 & 2008). Muutoksien havaitsemiseksi aiempien julkaisujen tietoja verrataan vuoden 2010 julkaisuun. Tarkasteltaessa lapsiperheiden oikeusturvaan liittyviä tuloksia voidaan havaita, että lastensuojelun avoimuuslupien tukitoimien määrä Etelä-Suomen läänin alueella on kasvanut 0,5 %. Vuoden 2007 jul-

kaisun tietojen mukaan lastensuojelun avoimuusolosuhteiden tukitoimien määrä oli koko läänin alueella 5,1 %, vuoden 2008 julkaisun tietojen mukaan 5,2 %, kun se viimeisimpien tietojen mukaan oli 5,6 %.

Vastaavasti sosiaalihuollon kanteluja on vuoden 2007 julkaisun mukaan ollut 72 kappaletta, vuoden 2008 68 kappaletta ja vuonna 2010 91 kappaletta. Lapsiperheisiin liittyvien sosiaalihuollon kantelujen määrä on siis kasvanut 23:lla 2008 julkaisun tietoihin verrattuna ja 19:lla 2007 julkaisun tietoihin verrattuna. Ulkomaalaisten lasten osuus on kasvanut yli 2500 lapsella aiempiin tietoihin verrattuna, ja köyhyysrajan alapuolella elävien lapsiperheiden määrä näyttäisi kasvaneen aiemmista vuosista.

Tarkasteltaessa lapsiperheille kohdistetun ehkäisevän työn näkökulman tuloksia kuntien ehkäisevän päihdetyöryhmien määrän voi havaita kasvaneen. Vuoden 2008 julkaisun tietojen mukaan ehkäisevän päihdetyön ryhmiä oli 61 % kunnista, vuoden 2009 tietojen mukaan 74 %:lla. Aiempiin vuosiin verrattuna rikossovittelutoiminnan määrä on kasvanut sellaisissa tapauksissa, joissa toisena osapuolena on ollut lapsi tai nuori. Verrattaessa lapsiperheiden osallisuus- ja kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi näkökulmien tuloksia aiempien vuosien tuloksiin havaitaan, että lasten ja nuorten vaikuttajaryhmät ja kuulemistavat ovat lisääntyneet ja YK:n lasten oikeuksiin liittyviä asioita on alettu huomioida aiempaa selkeämmin aluehallintoviraston omassa työssä.

Edellisiin indikaattoritietoihin verrattuna tähän yhteenvedoon on sisällytetty kouluterveyskyselyn 8.–9.-luokan oppilaiden lisäksi lukioiden ja ammattioppilaitosten 1.–2.-vuosikurssin opiskelijoiden kokemukset kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuudesta ja liikunnan harrastamisesta, tupakoinnista sekä humalajuomisesta. Kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuus liittyy olennaisesti lapsiperheiden oikeusturvaan. Lukioiden ja ammattioppilaitosten 1.–2.-vuosikurssin opiskelijoiden näkemysten sisällyttäminen tarkasteluun on perusteltua siksi, että erot terveystotumuksissa ovat melko suuret etenkin ammattioppilaitosten opiskelijoiden ja muiden ryhmien välillä. Lasten ja nuorten tupakoimattomuutta, päihteettömyyttä

ja liikunnan harrastamista edistävää työtä erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa olisi syytä tehostaa.

Maakuntien ja kuntien lapsipoliittisten ohjelmien määrää sekä kuntien ehkäisevää päihdetyötä käsitellään tässä yhteenvedossa aiempaa laajemmin. Tavoitteena on ollut selventää, millainen lapsi- ja nuorisopoliittisten ohjelmien tilanne kunnissa on sekä millaisia menetelmiä kunnat ovat käyttäneet ehkäisevässä päihdetyössä. Kuntien turvallisuussuunnitelmat -osio esitetään niin ikään aiempaa laajemmin. Tarkoituksena on ollut päivittää tietoa paikallisesta turvallisuussuunnittelusta Etelä-Suomen lääninhallituksen selvitykseen pohjautuen. (Etelä-Suomen lääninhallitus 2009c)

Suomen väestöstä ulkomaan kansalaisten osuus on 2,9 %. Muihin EU27-maihin verrattuna Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrä on hyvin alhainen. Vuonna 2008 Suomessa asui EU27-maihin verrattuna seitsemänneksi vähiten ulkomaan kansalaisia. Puolet Suomessa asuvista ulkomaan kansalaisista asui Uudellamaalla, suurin osa Helsingissä, Espoossa tai Vantaalla. (Tilastokeskus, 2010b) Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella asuu siis suurin osa Suomen ulkomaan kansalaisista. Tämän johdosta julkaisuun sisällytettiin myös monikulttuurisia lapsiperheitä ja monikulttuurisia perherakenteita seuraavat indikaattorit. Ulkomaan kansalaisten (0–19-vuotiaat) ikäryhmittäinen luokittelu osoitti, että lapsissa ja nuorissa nuorimmat ikäryhmät 0–4- ja 5–9-vuotiaat olivat suurimmat ryhmät. Monikulttuuristen perheiden perherakenteiden tarkastelu osoitti, että suurin osa vanhemmista oli EU27-maista ja muun Euroopan alueelta. Perheissä, joissa joko isä tai äiti oli maahanmuuttaja, he olivat tyypillisesti EU27-maiden alueelta. Silloin kun molemmat vanhemmat olivat maahanmuuttajia, perheet olivat yleisimmin muun Euroopan alueelta tai Aasiasta.

Indikaattorityön haasteena on lapsiperheiden osallisuus ja kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi näkökulmien seuranta. Ympäristö- (YVA) ja sosiaalisten (SVA) vaikutusten arviointien sisällyttäminen jatkossa lapsiperheiden osallisuutta mittaavaan indikaattoriin edellyttää lapsiperheisiin kohdistuvien vaikutusten tarkemman erit-

telyn. Kansainvälisyys lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä näkökulman indikaattoreita tulisi tarkentaa: niiden tarkastelemisessa voitaisiin hyödyntää myös laadullisia menetelmiä. Määrällisten mittareiden kautta saadaan tietoa palveluiden saatavuudesta, mutta palveluiden laatua ja vaikuttavuutta voisi olla tarpeen selvittää myös laadullisilla menetelmillä. Tällöin havaittaisiin entistä paremmin mahdolliset ongelmakohdat ja nähtäisiin, millaisiin haasteisiin on tulevaisuudessa vastattava. Yleisenä kehittämisen kohteena indikaattorityössä tulisikin olla laadullisten menetelmien hyödyntäminen tiedonkeruussa.

LÄHTEET

Etelä-Suomen lääninhallitus (2009a). Peruspalvelut Etelä-Suomen läänissä 2008. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 136/2009. Saatavilla [http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/f/6844FF3C4E0DC501C225758A003A226E/\\$file/Peruspalveluraportti_2008.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/f/6844FF3C4E0DC501C225758A003A226E/$file/Peruspalveluraportti_2008.pdf) [Viitattu 30.04.2010]

Etelä-Suomen lääninhallitus (2009b). Etelä-Suomen läänin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn tilanekartoitus 30.10.2008. Etelä-Suomen lääninhallitus sosiaali- ja terveystieteiden julkaisuja 3/2009 Saatavilla [http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/DB20FC66BA6CCC11C225759F00332A5E/\\$file/sto_0309.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/DB20FC66BA6CCC11C225759F00332A5E/$file/sto_0309.pdf) [Viitattu 26.02.2010]

Etelä-Suomen lääninhallitus (2009c). Paikallinen turvallisuussuunnittelu Etelä-Suomen läänissä 2009. Etelä-Suomen lääninhallituksen hallinto-osaston julkaisuja 5 / 2009. Saatavilla [http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/8E11549D9A3C2B8FC225766400407C06/\\$file/hal_0509c.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/8E11549D9A3C2B8FC225766400407C06/$file/hal_0509c.pdf) [Viitattu 30.04.2010]

Etelä-Suomen lääninhallitus (2009d). Tulevaisuuden tekijät: lapset ja nuoret. Etelä-Suomen läänin lapsi- ja nuorisopoliittisen toimeenpanosuunnitelman seurantaraportti vuosilta 2008–2009. Etelä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston julkaisuja 1/2009. Saatavilla <http://www.intermin.fi/lh/etela/siv/home.nsf/pages/792E4E13099784C4C2>

257185003AD841/\$file/Seurantaraportti_2009.pdf [Viitattu 28.04.2010]

Etelä-Suomen lääninhallitus (2008). Perhepoliittisen ohjelman indikaattorit 2008. Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystieteiden julkaisuja 5/2008.

Etelä-Suomen lääninhallitus (2007). Perhepoliittisen ohjelman indikaattorit 2007. Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystieteiden julkaisuja 4/2007.

Etelä-Suomen lääninhallitus (2006). Etelä-Suomen läänin perhepoliittinen ohjelma 2006–2015. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 113.

Kela (2008). Vammaisestuetilasto 2008. Saatavilla [www-muodossa: http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vamm_08_pdf/\\$File/Vamm_08.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vamm_08_pdf/$File/Vamm_08.pdf?OpenElement) [Viitattu 21.04.2010]

Kela (2007). Vammaisestuetilasto 2007. Saatavilla [www-muodossa: http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vamm_07_pdf/\\$File/Vamm_07.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Vamm_07_pdf/$File/Vamm_07.pdf?OpenElement) [Viitattu 21.04.2010]

Kouluterveyskysely (2010). Pääkaupunkiseudun raportin liitetäulukot. Saatavilla [www-muodossa: http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/50E2FFEC-2773-4DB0-9240-2C330F74F47C/0/pkseutu_raportti_2010_liitetäulukot.pdf](http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/50E2FFEC-2773-4DB0-9240-2C330F74F47C/0/pkseutu_raportti_2010_liitetäulukot.pdf) [Viitattu 12.10.2010]

Rosenström, Ulla & Palosaari, Marika. (toim.) (2000). Kestävyyden mitta: Suomen kestävän kehityksen indikaattorit 2000. Ympäristöministeriö. Helsinki. Saatavilla [www-muodossa: http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=10566&lan=fi](http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=10566&lan=fi) [Viitattu 18.6.2010]

Savola, Tiina. (2010). Päihdepäivät 2010, esitelmä: Kuka on köyhä?

Sisäasiainministeriö (2008). Sisäisen turvallisuuden

ohjelma. Saatavilla www-muodossa: <http://www.intermin.fi/sisainenturvallisuus> [Viitattu 30.04.2010]

Sosiaali- ja terveysministeriö (2009). Vuoden 2009 Kaste-hankkeet. Saatavilla www-muodossa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42733&name=DLFE-9890.pdf [Viitattu 14.05.2010]

SOTKANet (2008). <http://uusi.sotkanet.fi/> [Viitattu 20.04.2010]

Stakes (2008). 1.1.2009 alkaen Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely 2008, Etelä-Suomi. Saatavilla www-muodossa: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/esuomi.htm> [Viitattu 26.04.2010]

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2009). Rikos- ja riita-asioiden sovittelu. Vuoden 2008 tilastot saatavilla sivustolta: <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Sosiaalipalvelut/rikossovittelu.htm> [Viitattu: 26.04.2010]

Tilastokeskus (2010a). Monikulttuuriset lapsiperheet, tilattu aineisto lähetetty 24.8.2010.

Tilastokeskus (2010b). Maakuntien väestökehitys ajautumassa eri suuntiin, julkaistu 30.9.2010. Saatavilla www-muodossa: http://www.stat.fi/til/vaerak/2009/01/vaerak_2009_01_2010-09-30_tie_001_fi.html [Viitattu 16.11.2010]

Tilastokeskus (2009a). StatFin-tilastopalvelu. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/perh/perh_fi.asp [Viitattu 03.06.2010]

Tilastokeskus (2009b). Muuttoliike 2009. Saatavilla www-muodossa: http://www.stat.fi/til/muutl/2009/muutl_2009_2010-04-22_fi.pdf [Viitattu 22.04.2010]

Tilastokeskus (2009c). Kansalaisuus iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990–2009. Saatavilla www-muodossa: http://pxweb2.stat.fi/Databse/STATFIN/VRM/VAERAK/VAERAK_fi.asp

[Viitattu 21.04.2010]

Tilastokeskus (2008). Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987–2008. Saatavilla www-muodossa: http://www.stat.fi/til/tjt/2008/01/tjt_2008_01_2010-01-26_kat_001_fi.html [Viitattu 22.04.2010]

Yliruka, Jarkko & Etelä-Suomen lääninhallituksen ehkäisevän päihdetyön tiimi (2009). Ehkäisevä päihdetyö Etelä-Suomen läänin kunnissa. Est - hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lehti nro 2/2009, 25–27.

Sisäiset lähteet

ARONKin toimintakertomus 2009.

Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaalihuollon kantelutilasto 2009.

Laatua lastensuojeluun -hankkeen loppuraportti 2010.

Lasten oikeusturvaryhmän kokousmuistiot vuodelta 2009.

Lasten päivähoitoryhmän kokousmuistiot vuodelta 2009.

LnHoo-ryhmän vuosikertomus 2009.

Nuoret, terveys ja turvallisuus -hankkeen loppuraportti 2010.

Polstat 2005–2009 (poliisin tulostietojärjestelmä), 15.06.2010

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston tulossopimus vuosille 2008–2011; Raportti 2009.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen loppuraportti 2009

Liite 1. Etelä-Suomen läänin kuntien lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ohjelmat.

Kunta	Ohjelman nimi	Milloin ohjelma on valmistunut tai tulee valmistumaan?
Espoo	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	17.8.2009
Forssa	Muun muassa lapsipoliittinen ohjelma	2001
Hamina	Ei tietoa	2009
Hanko	Hangon lasten ja nuorten hyvinvointi Raaseporin ja Hangon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	31.12.2009 viimeistään
Hattula	Hattulan lapsi-, nuoriso- ja perhepoliittinen tavoiteohjelma	edellinen päivitys 2007
Hausjärvi	Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma	2005
Helsinki	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2009
Hollola	Lastensuojelun suunnitelma	2009
Humppila	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2010 alussa
Hyvinkää	Hyvinvointisuunnitelma	syksyn 2009 aikana
Hämeenkoski	Lastensuojelustrategia	valmistunut 2009
Hämeenlinna	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2009
Iitti	ei tietoa	ei tietoa
Inkoo	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnitelma LOST-yhteistoiminta-alueella	2008
Jokioinen	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	tulee valmistumaan 12/2009
Järvenpää	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiohjelma	2009
Kauniainen	Nuorisopoliittinen ohjelma	keväthalvi 2010
Kerava	Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma	Vanhaa ohjelmaa ollaan juuri päivittämässä ja uusi ohjelma valmistuu vuoden 2009 loppuun mennessä.
Kirkkonummi	Kirkkonummen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2009
Kotka	Kotkan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009-2012	2009
Kouvola	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Joulukuu 2009/tammikuu 2010
Kärkölä	Lastensuojelun suunnitelma	2009
Lahti	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2009
Lapinjärvi	Lastensuojelusuunnitelma (Lapinjärvi ja Uusi-Loviisa)	2010
Lappeenranta	Lasten ja nuorten hyvinvointi – jokaisen aikuisen asia selonteko 3	2006 ja seuraava valmistuu 2010
Lohja	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma LOST-yhteistoiminta-alueella	Alkuvuodesta 2009
Loppi	Ei tietoa	vuoden 2009 loppuun mennessä
Loviisa	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Yhteinen Sijoitus Tulevaisuuten Loviisan Seudulla	2010 2008
Miehikkälä	Ei tietoa	Ei tietoa
Nastola	Lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma	Ei tietoa
Nummi-Pusula	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	marraskuussa 2009
Nurmijärvi	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2009
Orimattila	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Ei tietoa
Parikkala	Lasten ja nuorten hyvä arki Seudullinen turvallisuussuunnitelma	2009 2009-2010
Porvoo	Elämän eväät – lasten ja nuorten hyvinvointi selonteko Eväsreppu – lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma	2000, päivitetty 2005 2003
Pyhtää	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	2010
Raasepori	Barn- och ungdomspolitiskt program i Raseborg	2010
Rautjärvi	Ei tietoa	Ei tietoa
Riihimäki	Nuorisotyön kehittämisohjelma 2009-2012 (Nuorisopoliittisen ohjelman 2006-2009 päivitys)	Hyväksyttiin 2009
Ruokolahti	Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma	2003

Liite 1. jatkuu seuraavalla sivulla.

Sipoo	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	vuoden 2009 lopussa / vuoden 2010 alussa
Taipalsaari	Seutukunnallinen lastensuojeluohjelma	Ohjelma on kunnissa tarkistusvaiheessa
Tammela	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma	2010 2006
Tuusula	Ei tietoa	Ei tietoa
Vantaa	Lasten ja nuorten hyvinvointistrategia Vantaan lastensuojeluohjelma	2004 2008
Virolahti	Ei tietoa	Ei tietoa
Ypäjä	Ei tietoa	Ei tietoa

(Lähde: Etelä-Suomen lääninhallitus 2009d.)

Liite 2. Turvallisuuksuunnitelmien tarkistamistilanne maakunnittain Etelä-Suomen läänin alueella.

Kanta-Häme

Maakunnassa on tehty seutukunnallisia turvallisuus-suunnitelmia Hämeenlinnan, Forssan ja Riihimäen seuduille. Suunnitelma on tarkistettu Forssan seudulla, jossa turvallisuussuunnittelu on edennyt toimenpiteiden toteuttamiseen ja seurantaan asti. Tarkistaminen on käynnistynyt Riihimäen seudulla, sen sijaan Hämeenlinnan seudulla on sopimatta turvallisuus-suunnitelman vastuut. Janakkalan kunnalla on oma suunnitelma, joka on tarkistettu.

Päijät-Häme

Maakunnan kuntien yhteinen turvallisuus-suunnitelma laaditaan koordinoitusti maakunnan liiton ohjauksessa. Suunnitelman valmistumisen takarajaksi on sovittu 31.3.2010, jonka jälkeen suunnitelmien käsittely jatkuu kuntien valtuustoissa.

Uusimaa

Lääninhallituksen sisäisen turvallisuuden työryhmä ei käynyt tutustumassa Helsingin kaupungin turvallisuus-suunnittelutilanteeseen, koska kaupunki haluaa tässä asiassa olla yhteydessä suoraan sisäasiainministeriössä toimivaan sisäisen turvallisuuden sihteeristöön. Sen vuoksi Helsingin tilannetta ei ole arvioitu. Tarkistamista ei eräiden kuntien osalta ole aloitettu suunnitellulla tavalla vielä ollenkaan; usein niin, että vain tarkistamisen aloittamista tarkoittava kokous on pidetty (Kauniainen, Kirkkonummi, Lohja, Nummi-Pusula, Raasepori, Hanko ja Inkoo). Joidenkin kuntien osalta tarkistaminen on aloitettu, mutta se on vasta hyvin alkuvaiheessa (Siuntio, Keski-Uudenmaan kunnat). Niissä kunnissa, joissa suunnittelu on lähtenyt liikkeelle, kuntien johdon osuus, osallistuminen ja vastuunkanto suunnittelussa ovat kiitettävää. Muilta osin huomiota kiinnittää edelleen kuntien passiivisuus. Maakunnassa on joitakin suunnittelussa pitkälle ja hyvin edenneitä kuntia (Espoo, Vantaa, Hyvinkää). Suunnitelmat vastaavat perustarkoitusta ja ovat ilmeisesti omiaan varmistamaan ja kehittämään vastuullisten toimijoiden yhteistyötä. Suunnitelmien toimeenpano on näissä kunnissa vielä valtaosin aloitta-

matta. Karkkilassa ja Nummi-Pusulassa ei ole suunnitelmaa lainkaan.

Itä-Uusimaa

Porvoon seudulla on Porvoon kaupungin johdolla tarkistettu seudullista turvallisuus-suunnitelmaa, mukana ovat Askolan ja Sipoon kunnat. Nykytilan arviointia on tehty johtoryhmässä ja kutsuseminaarissa. Tavoitteet on asetettu turvallisuuden kannalta keskeisiin ilmiöihin ja ongelmiin, joihin tulee vaikuttaa. Tarkistettu suunnitelma viedään valtuustoon vuonna 2009. Myrskylä on tarkistanut turvallisuusstrategian vuosille 2008–2012, strategiaa ei ole kuitenkaan hyväksytty valtuustossa. Pukkilan turvallisuus-suunnitelman tarkistaminen on juuri aloitettu. Loviisan seudulla (mukana Liljendal, Pernaja, Ruotsinpyhtää ja Lapinjärvi) laaditaan vuoden 2010 alusta uusi, yhteinen turvallisuus-suunnitelma, joka kattaa uuden Loviisan kaupungin ja Lapinjärven kunnan.

Kymenlaakso

Kymenlaaksossa on Kouvolan seudulle tehty seudullinen suunnitelma sekä Kotkan ja Pyhtään kunnille yhteinen suunnitelma. Suunnitelmat ovat valmistelussa. Turvallisuus-suunnitteluun ja turvallisuusyhteistyöhön osallistuu alueen kuntien lisäksi Kymenlaakson poliisilaitos ja Kymenlaakson pelastuslaitos. Haminan, Miehikkälän ja Virolahden kunnat tekevät omat suunnitelmansa. Haminassa edellisellä kierroksella tehdyn turvallisuus-suunnitelman päivittämistä ei ole aloitettu. Miehikkälällä ja Virolahdella ei ole suunnitelmaa lainkaan.

Etelä-Karjala

Maakuntaan laaditaan kaksi seudullista turvallisuus-suunnitelmaa; Imatra ja Lappeenranta.

Suunnitelmien laatimisesta vastaavat seudulliset työryhmät, joiden vetovastuu on kunnilla. Suunnitelmien laatiminen on käynnistynyt vuoden 2009 aikana, ja niiden on tarkoitus valmistua vuoden 2010 huhtikuuhun mennessä.

Liite 3. Monikulttuuristen perheiden perherakenteet vanhemman lähtömaan mukaan maakunnittain vuonna 2009.

Maakunta	Maanosa	Molemmat vanhemmat maahanmuuttajia	Äiti Suomesta, isä maahanmuuttaja	Isä Suomesta, äiti maahanmuuttaja	Äiti maahanmuuttaja + lapsia	Isä maahanmuuttaja + lapsia	Yht.
Etelä-Karjala	EU 27-maat	21	104	70	34	5	234
	Muu Eurooppa	265	49	248	175	10	747
	Afrikka	5	13	5	5	1	29
	Amerikka	3	18	16	2	1	40
	Aasia	17	7	54	8	3	89
	Yhteensä	311	197	400	225	20	1139
Itä-Uusimaa	EU 27-maat	49	185	170	25	5	434
	Muu Eurooppa	74	32	112	53	3	274
	Afrikka	6	18	4	10	0	38
	Amerikka	0	12	19	1	0	32
	Aasia	65	12	62	36	4	179
	Yhteensä	194	259	367	125	12	957
Kanta-Häme	EU 27-maat	61	166	166	61	4	458
	Muu Eurooppa	69	33	98	47	3	250
	Afrikka	4	14	10	8	0	36
	Amerikka	1	10	23	4	0	38
	Aasia	64	22	60	30	5	181
	Yhteensä	199	245	357	150	12	963
Kymenlaakso	EU 27-maat	40	125	152	48	8	373
	Muu Eurooppa	379	41	251	188	6	865
	Afrikka	30	16	9	22	1	78
	Amerikka	2	18	14	9	1	44
	Aasia	47	12	72	17	3	151
	Yhteensä	498	212	498	284	19	1 511
Päijät-Häme	EU 27-maat	99	235	222	86	12	654
	Muu Eurooppa	282	53	159	132	8	634
	Afrikka	19	32	8	6	3	68
	Amerikka	5	21	29	7	0	62
	Aasia	95	21	89	47	4	256
	Yhteensä	500	362	507	278	27	1 674
Uusimaa	EU 27-maat	1 561	2 825	2 055	1 345	103	7 889
	Muu Eurooppa	2 834	720	1 214	1 576	86	6 430
	Afrikka	1 266	889	161	846	71	3 233
	Amerikka	108	608	400	129	22	1 267
	Aasia	2 330	582	1 147	780	75	4 914
	Yhteensä	8 099	5 624	4 977	4 676	357	23 733

(Lähde: Tilastokeskus 2010a. Monikulttuuriset lapsiperheet Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella vuosina 2006–2009. Tilattu aineisto.)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Hämeenlinnan päätoimipaikka
Birger Jaarlin katu 15
13100 Hämeenlinna
puh. 020 636 1040
www.avi.fi

Regionförvaltningsverket i Södra Finland
Huvudverksamhetsstället i Tavastehus
Birger Jaarlin katu 15
13100 Tavastehus
tfn 020 636 1040
www.rfv.fi

ISSN 1798-8306 (nid.)
ISBN 978-952-5890-08-2 (nid.)

ISSN 1798-8314 (PDF)
ISBN 978-952-5890-09-9 (PDF)